

## **СУТНІСТЬ ТА РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ**

*JEL classification: Q56, G21, Q01*

У контексті глобалізаційних трансформацій та переходу до низьковуглецевої економіки, критерій сталого розвитку стає ключовим фактором конкурентоспроможності. Це спонукає до переходу на «зелені фінанси», що відображають баланс між людиною та природою та вимагають міжнародної співпраці та інвестицій. Ці процеси є незворотними та життєво необхідними для запобігання негативним наслідкам необдуманого використання ресурсів.

«Зелені фінанси» у науковому середовищі означають сектор ринку капіталу, що включає інвестиції в екологічні проекти та сталий розвиток, а також розширення інвестиційних інструментів. Цей термін вперше був введений Р. Сандором у 1992 році і пов'язаний з фінансуванням, спрямованим на боротьбу зі зміною клімату [1]. Підходи до «зелених фінансів» включають: еколого-відновлювальне інвестування, низьковуглецеве фінансування, фінансування економіки замкнутого циклу, цільове соціальне та відповідальне фінансування (ESG-finance), враховуючи екологічні аспекти у фінансових рішеннях та управлінні ризиками.

«Зелене» фінансування спрямовує фінансові потоки з різних джерел (державних, приватних, некомерційних) на проекти сталого розвитку, які сприяють не лише прибутковості, але й покращенню екологічного стану. Аналіз міжнародного досвіду підтверджує, що система зеленого фінансування розвивається на перетині фінансового ринку та сталих цілей розвитку, включаючи бізнес-процеси, інвестиційні проекти та стратегії інвестування [2]. Основу архітектури зеленого фінансування становить «зелена таксономія», яка класифікує екопроекти для стійкого розвитку фінансової сфери, включаючи національні таксономії, стандарти, страхування, критерії та інструменти фінансування.

Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язалася розвивати «зелену економіку», що включає не лише економічні реформи, але й перебудову фінансової системи. Центральним елементом цього процесу є створення ринку «зелених облігацій», започатковане схваленням відповідної концепції урядом на 2022–2023 рр. [3]. За прогнозами, до 2030 року через «зелені облігації» Україна планує залучити 36 млрд дол США, що сприятиме інвестиційній привабливості та відновленню міст після війни. Окрім цього, Україна прагне до кліматично нейтральної економіки до 2070 року в рамках «Зеленого енергетичного переходу», що вимагатиме інвестицій близько 5% ВВП щорічно, з джерелами фінансування, як-от стимулюючі тарифи, «зелені» аукціони, фонди енергоефективності та державні програми.

«Зелене» фінансування, яке відповідає критеріям сталого розвитку ООН [4], охоплює різноманітні фінансові продукти і послуги, включаючи кредити та акції. Нові фінансові інструменти, такі як «зелені» облігації, і установи, як «зелені» банки та фонди, підтримують цей напрям.

Зелений банкінг, як сучасний тренд, передбачає використання екологічно безпечних технологій та продуктів для зменшення екологічного впливу та сприяє фінансуванню екопроектів. Він складається з внутрішнього банкінгу для зменшення впливу банківської діяльності на довкілля та зовнішнього банкінгу для стимулювання екологічних проектів через спеціалізовані фінансові інструменти. Важливо обирати адекватні інструменти для українського «зеленого» банкінгу, як-от пільгові кредитні ставки, пролонговані терміни позик, інструменти для торгівлі сертифікатами на викиди, випуск забезпечених активами цінних паперів, та муніципальні облігації для фінансування екологічних проектів.

«Зелені» банки – це спеціалізовані фінансові установи, зорієнтовані на підтримку чистих енергетичних проектів шляхом залучення державного та приватного капіталу для збільшення інвестицій у низьковуглецеві технології та розширення використання чистої енергії [5; 6]. Вони активно розвивають «зелені» проекти, надають технічну підтримку, розробляють портфелі потенційних проектів та інвестують капітал в інновації. Основні функції «зелених» банків включають зменшення інвестиційного розриву в проектах з пом'якшення зміни клімату, стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику, залучення приватних інвестицій у відновлювану енергетичну інфраструктуру та забезпечення доступністю енергоефективних технологій.

За результатами аналізу використання фінансових інструментів зеленого банкінгу виявлено кілька перешкод для їх ефективної активізації, серед яких: обмеження на кредитування з боку Національного банку України, високий ризик «зелених» інвестицій, обмежене фінансування міжнародними організаціями через низькі суверенні рейтинги України, відсутність розвинутого фондового ринку, та слабка економічна відповідальність за вплив на довкілля.

Відмітимо, що український зелений банківський сектор представляють шість найбільших банків, включаючи АТ «Укргазбанк», стратегічною метою якого є набуття лідерства у зеленому фінансуванні та забезпечення до 30% потреб у фінансуванні енергетичного сектора [7].

У 2021 році в Україні було розпочато створення інституційного середовища для становлення «зеленого» фінансового посередництва, що включає стимули для ринку «зелених» облігацій і рекомендації для фінансування екологічних проєктів. Національним банком України було розроблено політику розвитку сталого фінансування до 2025 року [8]. Державна програма з розвитку «зеленого» банкінгу включає заходи з удосконалення корпоративного управління в банках, встановлення екологічних ризиків та критеріїв відбору фінансування, підвищення інформованості банків про їх вплив на довкілля та інтеграцію кліматичних аспектів у фінансову стабільність.

Розвиток «зеленого» банківського сектору в Україні залежить від діяльності глобальних, регіональних, національних «зелених» банків, та банків розвитку, а також спеціалізованих підрозділів у комерційних банках. Завдяки ефективній політиці та співпраці з міжнародними партнерами, «зелена» банківська система може стати ключовим інструментом для підтримки економіки та захисту довкілля в Україні.

На завершення зазначимо, що сьогодні для України важливим є створення Банку розвитку, одним з основних завдань якого стане фінансування післявоєнної «зеленої» реконструкції та сприяння розвитку низьковуглецевої, кліматично стійкої економіки. Використання міжнародного досвіду у створенні «зелених» банків допоможе Україні впровадити ефективні інструменти для фінансування заходів відновлення в рамках національного плану реконструкції. АТ «Укргазбанк» зі своїм досвідом може стати одним з ключових елементів «зеленого» банкінгу.

Післявоєнна відбудова – це шанс для України перейти до декарбонізованої економіки, яка засновується на відновлювальній енергетиці та інноваціях, замість відновлення старої інфраструктури радянської епохи. Такий підхід визначатиме напрям розвитку країни на довгі роки.

### *Література*

1. Sandor R. Good derivatives: a story of financial and environmental innovation. Hoboken : John Wiley & Sons, 2012. 640 p. <https://news.mongabay.com/2012/11/good-derivatives-a-story-of-financial-and-environmental-innovation-book-review/>.
2. Defining “green” in the context of green finance: Final report / European Commission. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. 110 p. URL: <https://aifc.kz/uploads/2-Defining%20Green%20in%20green%20finance%20-%20final%20report%20published%20on%20eu%20website.pdf>.
3. Уряд схвалив Концепцію запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-koncepciyu-zaprovadzheniya-ta-rozvitku-rinku-zelenih-obligacij-v-ukrayini>.
4. ЦСР у дії. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>.
5. Green Investment Banks: Innovative Public Financial Institutions Scaling up Private, Lowcarbon Investment. OECD, January 2017. <https://www.oecd.org/env/cc/green-investment-banks-9789264245129-en.htm>.
6. «Зелені» банки – стимул для інвестицій у стійкі кліматичні рішення та «зелене» відновлення. ECOBUSINESS GROUP. Платформа рішень для менеджерів природоохоронної діяльності. URL: <https://ecolog-ua.com/news/zeleni-banku-stymul-dlya-investytsiy-u-stiyki-klimatichni-rishennya-ta-zelene-vidnovlennya>.
7. «Зелені» фінанси: як Укргазбанк став головним екобанком країни. Mind. <https://mind.ua/publications/20218494-zeleni-finansi-yak-ukrgazbank-stav-golovnim-ekobankom-krayini>.
8. Політика Національного банку України щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Офіційний сайт Національного банку України. <https://bank.gov.ua/ua/files/lfTnWjOvMmYMCHE>.